

Átörökítés

KEPES GYÖRGY SZELLEMISSÉGE A KORTÁRS MAGYAR TEXTILMŰVÉSZETBEN

Egerben, a Kepes György (1906–2001) képzőművész hagyatékának helyet adó Kepes Intézetben, különös időszakban – egy világvárvány közepén – rendeztük meg az *Egy-öltés* című iparművészeti kiállítást.

Az intézet az év elején felhívást tett közzé Kepes György művei által ihletett, szellemiségéhez kapcsolható öltözékek, öltözékkiegészítők, tértextilek és ékszerek létrehozására.

A 38 művésztől érkezett közel 100 alkotás tükrözi azt a sokoldalúságot, kísérletező, újító szándékot, valamint a világ aktuális problémáira történő érzékeny reagálást, ami Kepes Györgyöt is jellemezte.

„Kepes profetikus küldetéstudattal hitt abban, hogy a technológia humánus használatával, a művész és a tudós együttműködésével, az általa »interthinkingnek« (a gondolatok interakciójának) nevezett kapcsolattal egy új és jobb világ építhető. A tudományos felfedezések dogmatizmusát az emóciók nyelvére fordító művészet egyik, az emberek szociális kötődésének erősítésére is

alkalmas eszközét a fény kreatív használatában találta meg.” (Orosz Márton)¹

A kísérletező művész új médiumok használatával (polaroid képek, programozott fényfalak) nemcsak a tartalomra, hanem a közvetítés módszerére és annak az emberekre gyakorolt hatására is figyelt. Vigh Krisztina, aki munkáinak elkészítéséhez 3D nyomtatót is használt, így gondolkodik a kapcsolódásról: „A kiállításon szereplő munkáimban a »hímzést« mint individuumot szeretném portréként bemutatni. Egyfelől mint dekoratív elemet, másfelől képírásként értelmezhető narrációt. Ehhez a Kepestől merített fény- és mozgáselemzéseket használok fel, melyek segítségével a kézműves-tradíciót a képzőművészet kontextusába helyezem.”

Kepest a struktúraelvű gondolkodás jellemezte. Vallotta, hogy az észlelt dolgok, jelenségek ugyan részletekből épülnek fel, de egyik alkotóelem sem emelkedhet a másik fölé: együttesük alkotja az egységet, és az összetevők

Egy-öltés című kiállítás – a „Természet” terem részlete | ‘One Stitch’ show – part of the „Nature” room | Kepes Intézet, Eger, 2020

Fotó: Bulla Márta

MILEJI Claudia: Algoritmikus tervezés (diplomamunka, Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) | Claudia MILEJI: Algorithmic planning (diploma work, Moholy-Nagy University of Art and Design) | 2018, nyers farmer, 36-os méretű női öltözék, modell: Csajági Fanni, Icon Model Management
Fotó: Dobos Tamás

az egész tükrében válnak értelmezhetővé. A teremtett világ polaritásában az ellentétek komplementerként vonzzák egymást. A fény-árnyék, sötét-világos, térsík dialógust folytatnak egymással. Bányász Judit erre reflektál öltözékeivel: „A »Fény-árnyék« ruhapár egyszerű minimálszabása, mint egy kétdimenziós képfelület, lehetővé teszi a fekete és fehér színek különböző tónusainak, a mintázatoknak és a geometrikus formáknak az erőteljes érvényesülését. A helyenként megjelenő transzparencia tovább fokozza a kölcsönös, dinamikus (át)hatást.”

DOMOKOS Dóra (DECALIER): Bionic kollekció
Dóra DOMOKOS (DECALIER): Bionic collection
2019, acél, cérna, bőr, stylist: Somogyvári Edit,
modell: Highlights Modellügynökség
Fotó: Faragó László

Páll Katalin Anna és Vinkler Zsuzsi (Witinka Design) textilmanipulációval létrehozott alkotásai is ezen a gondolkodáson alapulnak: „Az, hogy az élő rendszerek szerkezetei milyen formát vesznek fel, alapvetően összefügg azzal, hogy hogyan működnek – a látvány ok-okozati kapcsolatban van lényegükkel... A két mintás réteg egymásra vetülése pedig egy további dimenziót ad hozzá a látványhoz, és a két anyag közötti teret és fényt is a tértextil részévé teszi.”

A fény és transzparencia összefonódása, a formák egymásra hatása jellemzi Kepes fotogramjait, murális munkáit. A kiállító művészek egy része az áttört anyagok, a mérsékelten átlátható textilek, szitaszövetek, tükröződő anyagok használatával ér el kinetikus hatást. Bein Klára megfogalmazásában: „Kepes György fotogramjain, fotóin, de festészetében is hangsúlyos szerepet kap az áttetsző felületek, a vibráló fényfoltok, rajzolatok izgalmas rétegződése, grafikai játéka, az ellenpontok dinamizmusa... Tervezői munkám során évek óta kísérletezem a transzparencia nyújtotta lehetőségekkel.”

Kepes saját intézetében, az általa kiválasztott művészekkel, tudósokkal, mérnökökkel együttműködve a társadalom környezeti és szociális problémáinak megoldásán dolgozott. Az ökológikus gondolkodás a természeti környezetet ismerő ember felelősségvállalásáról

BÁNYÁSZ Judit: Fény-árnyék ruha I.
Judit BÁNYÁSZ: Light and shade dress I
2020, polietilén, viszkóz, pamut, textilapplikáció,
gépi varrás, 38–42-es méret
Fotó: Bányász Judit

is szól. A kiállító művészek cselekvő módon viszonyulnak mindehhez, úgy használják az anyagokat, hogy ne legyen hulladék, meglevő öltözékeket alakítanak át, melyeket újabb jelentéstartalommal gazdagítanak. Csanák Edit így összegzi munkáit: „Elveszett és megtalált darabokból, jövőbeli kreatúrák gondolatfoszlányaiból alkotott öltözékek, az öködesign-szemlélet haladó eszmei irányzatának jegyében.”

Miklós Judit *Vágyvirágok* című installációjával kapcsolatban jegyzi meg: „A ráncok, barázdák, sérülések – élettapasztalatok lenyomatai. A testfelszínről a térbe nyíló stilizált organzavirágok mutatják az átlényegülés, finomodás fázisát, mint lélekrendező mandalák, sebtapaszkok. Számuk és elhelyezkedésük sem véletlen. A transzparencia különböző hatásai figyelhetők meg, melyek a megvilágítással fokozhatók.”

A rendezés során a felhívásra beérkezett alkotásokat Kepes György életművének és művészetelméletének meghatározó fogalmaihoz társítva osztottuk csoportokra: „Fény és transzparencia”, „Természet”, „Környezettudatosság” és „Geometria”.

Annak ellenére, hogy a legtöbb alkotás több kategóriába is beilleszthető, arra törekedtünk, hogy a műveket e felosztás szerint mutassuk be a közönségnek.

A „Természet” teremben Bulla Márta, Gyöngy Enikő és Bezszenyiné Vidák Anna Kepes festményei ihlette, természetes alapanyagokból, kézzel készített, nemezelt öltözékei kaptak helyet. Ehhez szorosan kapcsolódnak Virányi-Schubert Elvira kézzel festett, gyűrt, fémszálás alapanyagú minikollekciója és Tóth Livia nemezelt faliképei. Itt található továbbá Lévai Nóra színes cérnaszálakból öltött, sejtelmes formákká rendeződő faliképe, Nagy Juditnak a rovarok színpompás világát feltáró, hímzett képsorozata, és Sziráki Katalin kézi festésű textilképei, melyek Kepes festészeti világával rokoníthatók.

A „Környezettudatosság” teremben láthatók Csanák Editnek a kozmoszból ránk vetülő mintázatokkal díszített, újrashasznosított anyagokból varrt öltözékkompozíciói és Szűcs Blanka Kepesnek a fény felé törekvést kifejező festményeivel rokonítható, régi ruhák újragondolásából született munkái. Golarits Erzsébet új minőséget adott

HERNÁDY Kinga: Láthatatlan erő II.
Kinga HERNÁDY: Invisible force II
2018, pamutvászon, kézi és gépi megmunkálás
Fotó: TT Pixels – Dombora Tóth Tamás

BULLA Márta: Hommage à Kepes György kollekció I.
Márta BULLA: Hommage à György Kepes collection I
2020, géz, kézi festésű, nemezelt gyapjú, 38-as méretű női öltözék,
modell: Nagy Zsófia
Fotó: Baráz Csaba

CSANÁK Edit (edit a Q'ray – IKONIKA): Ikonika lumenika I. | Edit CSANÁK (edit a Q'ray – IKONIKA): Ikonika lumenika I
2020, vegyes technika, 36–38-as méretű női öltözék, modell és smink: Ferencz Noémi
Fotó: Mező Bence

egy ruhaegyüttesnek: szitanyomással „díszítette fel”. Erdős Júlia faliképekén a színes szálakkal átszőtt diafilmkockák az időben pergő élet metaforájának is tekinthetők. Az időbeliségre, az emlékezésre és elmélyülésre hívja fel a figyelmet Lőrincz Lili Hanna a *Kapcsolódás* című hímzett képével. Horváth Ildikó és Somody Beáta a fotográfus Kepes látásmódjához illeszkedve készítették öltözékeiket.

Egy-öltés című kiállítás – a „Fény és transzparencia” terem részlete. Az előtérben BEIN Klára *Transzparencia I–II.* elnevezésű öltözékei (2018–2019) | ‘One Stitch’ show – part of the „Light and transparency” room. In the foreground: Klára BEIN’s attires named *Transparency I–II* (2018–2019) | Kepes Intézet, Eger, 2020

Fotó: Bulla Márta

A „Fény és transzparencia”-témához kapcsolható művek kerültek abba a terembe, melyet legerőteljesebben jár át a fény. Itt „világítanak” Lőrincz V. Gabi falonföldön elhelyezett kézi szövésű szőnyegei. Bulla Márta a *Fénystruktúrák* című faliképsorozatán egyetlen képjel megsokszorozásából hoz létre a fényre vonatkoztatható valóságos és szimbolikus tartalmakat. A transzparencia jelenléte Szabó Kitti és Bein Klára öltözékein, valamint Sági Judit függönyként is funkcionáló tértextiljein a legszembetűnőbb. Kis Iringó *Nagyítás* című tértextiljén az áttetsző anyagra hímzett kinagyított sejtszövetek a természeti formák törekenységére hívják fel a figyelmet. Az alakzatok ismétlődése, szimmetriája jellemzi Söptei Eszter öltözékeit, amiken a fény átjárhatóságát a csipkeszerű mintázatok biztosítják. Alkotásainak legérdekesebb megközelítését adja Hernády Kinga a ruhakollekciójának leírásában: a női lét szubsztanciájára világít rá. Ruháihoz Hernády Barbara készített ezüst ékszereket.

A „Geometria”-témakörben mutatjuk be Páll Katalin Anna és Vinkler Zsuzsi *Hexa-méter* című tértextiljét és + *Lepel* nevet viselő ingjeit, melyek a folyamatban való gondolkodást tükrözik. Szimmetriára épül Kádár-Fűzi Réka textil ékszere és Söptei Eszter végteleníthető elemekből felépített, hangszigetelést is biztosító faliképe.

Egy-öltés című kiállítás – a „Geometria” terem részlete.

Balra SZIRJÁK Edit *AGABA* című alkotása, jobbra MITTER Anna Róza *Kaleidoszkóp* kollekciójának kabátjai | ‘One Stitch’ show – part of the „Geometry” room. Left: Edit SZIRJÁK’s work *AGABA*, right: coats from Anna Róza MITTER’s *Kaleidoscope* collection | Kepes Intézet, Eger, 2020. *AGABA*: 2018, vezetőszálas gyapjúszőnyeg, ezüstsálakkal, kézi szőttés, 160x120 cm; kabátok: 2018, bőr, origami, gépi varrás

Fotó: Bulla Márta

A széttöredezettség helyreállításának, a részletek harmonikus összeillesztésének a vágya jellemzi Szűcs Blanka faliképét. Bányász Judit öltözékeiben nem különíthető el a geometrikus ábrázolás a fény jelentőségének bemutatásától. Kreatívan illeszkednek a ruhákhoz Segesdi Bori kerámia ékszerei.

Vigh Krisztina „miniatűr textiljein” a keresztszemes hímzések szobrokká alakulnak át. A női minőség sajátos vetülete jelenik meg Ruttka Andrea fekete-fehér textilobjektjein. Egyértelműen konceptuális alkotásoknak tekinthetők Miklós Judit és Réti Ágnes művei. Mindketten az ökológikus gondolkodás hiányára és annak következményére hívják fel a figyelmet. A kísérletezés, a részletekbe menő, alapos átgondoltság jellemzi Mitter Anna Róza két öltözkölkollekciójának darabjait. A *Kapszula kollekcio* a speciális szabásminta-szerkesztésnek köszönhetően nem képez hulladékot, ezzel nyújt választ a környezet megóvására. Szirják Edit fényt szimbolizáló, geometrikus mintákat szőtt gyapjúsálak közé, Varró Gabi pedig selyemre festette a fény színekké bomlását. Számítógéppel, algoritmusok beiktatásával tervezte Mileji Claudia geometrikus mintázatokra épülő, farmerruha-kollekcióját. Az ékszertervezők közül Domokos Dóra (DELACIER) fém- és textilsálak kombinálásából megalkotott ékszereit

fekete-fehér divatfotókkal hangsúlyozta ki. Rémiás Szilvia tengeri élővilág ihlette, LED-szálakból formált, világító látványékszerei a természet iránti csodálatunkat vívják ki. A kiállítás bejáratánál találkozunk az 1950-es években, Amerikában megjelenő rockabilly szubkultúra hangulatával és formavilágával, Ágoston Stefánia (TiCCi Rockabilly Clothing) ruháival.

Egy-öltés című kiállítás (részlet). Az előtérben ÁGOSTON Stefánia (TiCCi Rockabilly Clothing) Lángok kertje elnevezésű öltözéke (2020), a falon KEPES György nyomott mintás textiljei (1950-es évek) | 'One Stitch' show (exhibition photo). In the foreground: Stefánia ÁGOSTON's (TiCCi Rockabilly Clothing) outfit named Garden of Flames (2020), on the wall: György KEPES' printed figured fabrics (the 1950s) | Kepes Intézet, Eger, 2020
Fotó: Bulla Márta

PÁLL Katalin Anna – VINKLER Zsuzsi (Witinka Design): Hexa-méter Katalin Anna PÁLL – Zsuzsi VINKLER (Witinka Design): Hexa-méter 2020, hernyóselyem organza, viszkóz, 280x110 cm (2 db)
Fotó: Bulla Márta

A festőművész, fotóművész, tervezőgrafikus, pedagógus, belsőépítész Kepes György textilmintákat is tervezett. Az 1950-es években készült, eredeti nyomott mintás textiljei – melyek magántulajdonban vannak – jelenleg a kiállítás nyitódarabjaiként, az előtérben tekinthetők meg.

Mindenki szeretne hatást gyakorolni környezetére. A kiállításon részt vevő művészek a világban zajló folyamatokra az iparművészet sajátos eszközeivel, példát adó módon reflektálnak. A kiállításrendezést segítő művészeti vezető, Pataki Zsuzsanna nevében is köszönjük a Kepes György munkáihoz közvetlenül kapcsolódó alkotásokat!

BULLA Márta
iparművész

LIPP Mónika Mária
művészettörténész,
a kiállítás kurátorai

(Egy-öltés. Kepes Intézet – Kortárs Művészeti Központ, Eger, 2020. május 28. – augusztus 30. Az intézet honlapján – www.kepeskozpont.hu – megtekinthető a kiállítás online katalógusa és egy virtuális slideshow a tárlatról.)

1. Orosz Márton művészettörténész írása a Kepes Intézet számára: Kepes György képzőművész bemutatása, 2020 (www.kepeskozpont.hu). A szövegben szereplő további idézetek a kiállítás katalógusában jelentek meg: Egy-öltés. Szerk. Bulla Márta. Eger, 2020.